

Varför anarkism?

Svartkatt

2017-03-22

Vi lever i ett samhälle där vi kan skapa så oerhört många saker som människor förr inte ens kunde drömma om, ändå förblir många av dessa saker blott en dröm för de allra flesta. Vi vet mer än någonsin tidigare om planeten vi bor på, och med den vetskapen rusar vi rakt mot en förödande miljökatastrof. Vi pratar om frihet, folkstyre och jämlikhet, men aldrig förr har så få lagt beslag på och kontrollerat så mycket av jordens resurser.

Vi har med vår kunskap och teknologi skapat maskiner och uppfunnit tekniker för att underlätta det arbete som är nödvändigt för vår överlevnad och vårt välmående, men ändå är vi överarbetade, rädda för att de ska ta våra jobb, stressade av den takt de sätter, och alienerade som dess maktlösa bihang.

Trots att vi övervakar och kontrollerar våra samhällen i en omfattning utan motstycke, saknar vi kontroll över våra liv. Nästan allt det som generationer av människor byggt upp och behöver, har en liten minoritet gjort till sitt eget. Vi skapar lagar som förbjuder den fattige att stilla sin hunger, och samma lagar skyddar dem som äger nästan hela världen. Resultatet är att våra samhällen är fulla av fångelser, och dessa fångelser i sin tur fulla av människor vars främsta brott är att de försöker överleva.

Istället för att bygga system för att tjäna människor, skolar vi människor för att tjäna system. Vi formas till att vara likriktade, produktiva och i en snäv bemärkelse nyttomaximerande kuglar, istället för att få vara unika individer som tillsammans med andra nyfiket strävar efter att forma vår omvärld och förverkliga oss själva.

Vi är fattiga i överflöd, stressade av effektivitet, fångade i illusionen av frihet, och främlingar inför vår egen mänsklighet.

För den som simmar motströms kan det till slut verka som om det är den egna förmågan som är otillräcklig, och att strömmen är det normala – nödvändiga – tillståndet. Men precis som strömmen är det konkreta resultatet av en rad processer som tillsammans skapar den, är vårt samhälle resultatet av de system som kommit att dominera nästan alla aspekter av våra liv.

Vi lever i stater, där ett fåtal gör anspråk på att bestämma över oss, och där vi i bästa fall, med några års mellanrum, får välja vem som blir vår nästa herre. Sådan makt har genom historien hävdlat sin legitimitet att styra och beskatta oss genom hänvisningar till både övernaturliga väsen och mer eller mindre sofistikerade filosofiska eller praktiska resonemang, men bygger i grund och botten alltid på hotet om eller verkställandet av våld, och tjänar ytterst som försvarare av privilegier.

Vi lever under ett ekonomiskt system, kapitalismen, där medeltidens absoluta anspråk och metoderna för frantagandet av resurser från människor bara ändrat karaktär och kallas andra namn – privat egendom, profit, hyror och räntor. I själva verket är ojämlikheten större än någonsin, eftersom detta system är gränslöst i sin drivkraft och globalt i sitt omfång. Kapital måste hela tiden bli mer kapital, då det

enda alternativet till ständig tillväxt är en kris. Det här är en logik som är förödande ur både ett mänskligt och ekologiskt perspektiv.

Vi lever också i ett samhälle där patriarkala maktstrukturer, rasism, imperialism, och kolonialism fortfarande har en stor inverkan på allt från vår vardag till de mest globala sammanhangen. Där de imperialistiska stormakterna tidigare på ett direkt sätt exploaterade andra världsdelar genom våld, slavhandel, etnisk rensning och kolonier, sker det nu ofta genom olika ombud, ekonomiska medel som dyrköpta lån, internationella institutioner, och söndra-och-härska tekniker.

Vi sorteras på detta sätt enligt en uppsättning överlappande hierarkiska centrum-periferi förhållanden där olika områden och grupper av människor ställs mot varandra och exploateras, under lokala såväl som globala eliter. Nord mot syd, tätort mot landsbygd, centrum mot förort, nation mot nation, heteronorm mot variation, män mot kvinnor, klass mot klass.

Alla dessa förtryck består av två komponenter. Dels ett anspråk på auktoritet, det vill säga idén att vissa har rätt att befalla andra, och dessa andra har en skyldighet att lyda, och dels alla de sociala mekanismer och institutioner som varje dag upprätthåller all denna makt och alla dessa förtryck, med ideologi, ekonomiska och politiska verktyg, och till syvende och sist med våldskapital.

Men när krigsförbrytare försöker försvara sig med att de bara lydde order, inser vi instinktivt att det resonemanget inte håller – att alla i slutändan är ansvariga för sina handlingar i sådana situationer. Det går därför inte att tala om någon skyldighet att lyda order, och därmed inte heller om någon rätt att befalla andra. För den fria människan finns det, strikt talat, inga order – ingen legitim auktoritet.

För att bli fria, måste vi därför tillsammans kämpa för att avskaffa alla dessa maktstrukturer, auktoriteter och hierarkier: Nationalstaten, kapitalismen, patriarkatet, rasismen och de regionala såväl som globala koloniala förhållandena och många andra normerande och förtryckande mekanismer.

Vissa menar att något sådant skulle utmynna i samhällets upplösande, och ett individernas öppna krig mot varandra. Att de hierarkiska system vi lever under är ett utslag av den mänskliga naturen, och därför ett nödvändigt ont, eller rentav ett skydd mot en ännu mer depraverad mänsklig egoism och råhet.

Vi människor har förvisso en viss biologisk natur, i form av en fysisk kropp med större eller mindre variationer och egenheter. Men bortom det är vår natur – vårt sätt att vara – ingenting absolut utan tvärtom väldigt dynamiskt och omöjligt att koppla bort från vårt sociala sammanhang. Vi har en hel uppsättning mer eller mindre framträdande benägenheter. Dessa benägenheter är ofta också inbördes motstridiga.

Vi har, generellt sett, både ett egenintresse att själva må bra, men också benägenheter att samarbeta, hjälpa andra och dela med oss. Frågan är därför inte vilken

vår sanna mänskliga natur är, utan vilka samhälleliga förutsättningar som bäst kan göra dessa benägenheter till en grund för ett harmoniskt samhälle, där vi istället för systematiska motsättningar utgår från vårt gemensamma intresse att vara fria och må så bra som möjligt.

Det tjänar alltså inget till att skydda oss mot en påstådd destruktiv mänsklig natur genom att låta vissa människor ha makt över andra. Tvärtom är det ur just sådana maktförhållanden som systematiska intressekonflikter och konstruerade motsättningar skapas. Det är också, i den mån det alls går att prata om en bestående mänsklig natur, knappast frågan om att vi inte är goda nog att vara fria, utan om att vi inte är lämpade att bestämma över andra.

Inte heller vår frihet går att koppla bort från våra relationer till andra människor. Det finns en föreställning om att "min frihet slutar där din börjar". Med det resonemanget är det lätt att se behovet av en överhet som medlar mellan alla dessa ömsesidigt uteslutande friheter. Men med samma logik skulle de som i ensamhet sliter mot naturens krafter automatiskt vara friare än de som tillsammans med andra bygger upp kraftsparande anordningar, gemensamma skyddsnet, bekvämligheter, kultur, för att inte tala om vänskap och kärlek.

Vi går inte runt som små isolerade bubblor med små ömsesidigt uteslutande friheter – vår frihet speglar sig tvärtom i alla andras frihet, tillsammans förstärker och förutsätter de varandra. Vi behöver ingen överhet för att vara fria, det är tvärtom utan överheten vi kan skapa och upprätthålla riktig frihet, frihet som bygger på våra direkta relationer och ömsesidiga intressen.

Det är också lätt att missta de mer eller mindre fördelaktiga funktioner som det nuvarande samhällssystemet trots allt erbjuder – ofta precis så mycket som människor lyckas kämpa till sig genom historiens gång – med det hierarkiska sätt på vilket de idag är ordnade.

Att avskaffa staten, till exempel, betyder inte att lägga ner alla sjukhus, all utbildning eller alla bibliotek. Det betyder istället att alla de gemensamma funktioner vi ser som nödvändiga och önskvärda, förvaltas gemensamt, och att det är de som direkt berörs som avgör precis hur det ska gå till och hur allting organiseras.

Fria från de förtryckande strukturerna kan vi istället fokusera på våra verkliga behov, som exempelvis att arbetet inom viktiga områden som vård, utbildning och omsorg blir så bekvämt och enkelt som möjligt, att uppgifterna fördelas solidariskt, och att alla får tillgång till dessa gemensamma resurser. Frihet på riktigt är jämlikhet på riktigt.

Att avskaffa kapitalismen innebär på samma sätt inte slutet på innovation och människors fria, kreativa aktivitet, utan befriar tvärtom dessa från en påtvingad logik som inte speglar våra önskingar och behov. Föreställningen att vi inte skulle göra någonting alls om vi inte tvingades till det av chefer och kapitalister, följer

direkt från faktumet att vi idag tvingas till att göra olika saker främst på grund av just chefer och kapitalister, och därför skulle föredra att inte göra någonting alls.

Befriade från dessa ok finner vi våra egna inre drivkrafter. Det finns inget som värmer mer än en tacksam blick, inget som gör en mer stolt än att självständigt klara av ett problem, inget som motiverar mer än känslan av att utvecklas och bemästra uppgifter, och inget som inger mer trygghet än vetskapen om att andra har ens rygg – inte utav plikt eller tvång, utan för att alla tjänar på det. Det är så fria, kreativa individer skapas, det är så vägen till självförverkligande friläggs.

En av de mest skadliga och destruktiva delarna av dagens samhälle, en helt nödvändig komponent och samtidigt resultatet av den ojämlikhet och det förtryck vi lever under, är fängelsesystemet och polisen. Det är inte bara fantasilöst att tro att hårda straff hjälper, inte bara naivt att tro att fler poliser löser problem – det är cyniskt, eftersom dessa institutioner aldrig var tänkta att göra något åt orsakerna till sociala problem, utan har alltid främst varit verktyg för att hålla symptomen i schack och skydda privilegier.

Hårda straff avhjälpes inte utan förvärrar snarare sociala problem. De flesta brott är resultatet av en oerhörd snedfördelning av resurser, och det är därför genom att bygga samhällen fria från makthierarkier och förtryck, som vi kan förebygga sociala problem. De antisociala handlingar och konflikter som ändå oundvikligen inträffar bekämpas bäst genom att de som utför dem och de som drabbas får rätt vård, hjälp med konfliktmedling, och hjälp med återställande av sitt välmående och sin plats i samhället – rehabilitering istället för straff.

På samma sätt har polisen en roll som historiskt kan knytas till slaveriet, industrialiseringen, och behovet av att kontrollera stora folklager som då tvingades in i lönearbete med hjälp av hot, straff och frångående av gemensamma resurser. Polisen är ett organiserat våldsmonopol vars främsta syfte är att försvara privat egendom och staten. I den mån samhällen behöver skyddas från antisocialt beteende, kan detta ske på andra, för ändamålet mycket mer lämpade sätt, baserade på frivillig och självständig organisering.

Varken polisen eller fängelser löser alltså våra samhällsproblem, och det praktiska, för den som vill se ett fritt samhälle, är att verka för dessa institutioners avskaffande.

Så som vårt samhälle är utformat idag, står de flesta av oss utanför och tittar in, genom ett mediefönster, på det som kallas politik. Det är lätt att tro att det är på presskonferenser eller i parlament, i ljuset av fotoblixtar och filmkameror, som samhällsförändring sker. Men det vore att missta verkan för orsak. I själva verket är det vi ser bara resultatet av långvariga och till stor del osynliga kamper, i vardagen, på arbetsplatser, och på våra gator och torg. Kamper som förs av vanliga människor, eller ibland av lobbyorganisationer som företräder olika särintressen.

Det är inte en slump att det som kallas politik framställs som aktivt och förändrande, och det som är vår vardag avpolitiserats och passiviserats. Det passar dem som har makten. Men i själva verket är förhållandet det omvända. Att förlita sig på politiker är ineffektivt och kontraproduktivt, av flera anledningar, och det är i vår vardag den riktiga politiken och förändringspotentialen finns.

De som kommer till makten i parlamentariska system, har de underliggande institutionerna att tacka för sin position och förhålla sig till, och blir därför helt beroende av dessa för att behålla sin makt. Nationalstatens, kapitalets och andra privilegierade gruppers intressen blir därför också deras egna. De skickar nu poliser mot demonstranter, vråker eller utvisar människor, förstör miljön och blir garanten för privat egendom och en uppsjö andra privilegier. Det handlar inte bara om att det är omöjligt för makthavarna att veta vad alla som de har makt över vill och behöver – de har från oss skilda intressen.

De som tror att politiker kan åstadkomma radikal samhällsförändring blir oftast inte bara snabbt besvikna, utan också passiviserade. Istället för att organisera för denna förändring i sin vardag, ställer de hoppet till politiska företrädare, som, även om de genomför en reform eller förändring, lika snabbt kan dra tillbaka denna om det plötsligt är i maktens intresse. Fina tal, lagar eller rättigheter på ett stycke papper, väger lätt jämfört med kraften bakom de förbättringar som ett folk gjort till sin vana, genom sin egen kontinuerliga aktivitet och organisation.

Att särskilja det politiska från vår vardag är endast ett sätt att dölja för människor hur de kan förändra sin omvärld. För det är just i vår vardag som vi måste vara politiska, genom att direkt organisera oss för den förändring vi vill se. Bara på det viset kan vi utmana institutionernas makt över oss utan att skapa nya hierarkier, och bygga ett samhälle som utgår från våra egna behov. Bara genom kontinuerlig självorganisation kan vi genomdriva förbättringar som inga politiker eller kapitalägare kan ta ifrån oss eller vända mot oss.

För att bli fria, för att på riktigt bli politiska, måste vi alltså organisera oss i motstånd mot och för avskaffandet av politiken.

Den här kampen behöver inte bli stor och ogripbar, vi kan alla börja i våra egna vardagserfarenheter. Det kan handla om att organisera sig för att motverka hyreshöjningar i ett bostadsområde. Det kan röra sig om att förbättra miljön på arbetsplatsen eller driva på för drägliga löner. Det kan ha att göra med att kämpa mot försämringar av skola och vård, mot myndigheternas förnedring av sjuka och arbetslösa, mot utvisningar av de som är på flykt, att agera mot rasism, sexism, homofobi, transfobi, statlig repression, förtryck mot icke-mänskliga djur eller något annat.

Det handlar om att bygga gemenskaper, med våra omedelbara och lokala behov som bas och gemensam nämnare, men också om att se likheterna i alla våra kamper,

och vårt gemensamma intresse i att inte bara slåss här och nu, utan att här och nu också börja bygga ett nytt samhälle i skalet av det gamla. Att därmed förena alla våra kamper till något större.

Där vi kämpar mot hyreshöjningar, vill vi själva till slut bestämma över våra hem, där vi slåss mot exploatering på arbetsplatser vill vi själva kontrollera all vår tid och allt vårt arbete, där vi slåss mot förödelsen i våra skolor, vill vi förvandla dem till platser där människor samlas, utvecklas, och tillsammans lär sig att förändra världen. Överallt kämpar vi inte bara för kortsiktiga förbättringar, utan för att ta kontrollen över alla aspekter av våra liv.

Vi är många som redan gör detta. Som slutat blicka mot att andra – politiker, pampar, chefer eller kapitalister – ska lösa problemen åt oss. Det kommer de aldrig att göra, för det är överhuvudtaget inte våra problem de avser lösa. Vi är arbetare, arbetslösa, sjukskrivna, hemlösa, studenter, pensionärer och allt däremellan. Vi är barn, föräldrar, flyktingar, vänner och kamrater.

Vi organiserar arbetsplatser, i bostadsområden, på gator och på torg. Vi ordnar soppkök och självstudier, driver sociala center, radikala fackföreningar och bokcaféer, ockuperar byggnader, bekämpar fascister, och slåss mot alla former av förtryck. Genom alla dessa kamper lägger vi grunden för ett nytt samhälle baserat på frihet, solidaritet och inbördes hjälp.

Det finns de som kallar detta för opraktiska drömmar och naiva utopier.

Det är sant att vi vågar lyfta blicken och drömma om en annan värld. Men våra fötter är fast förankrade på jorden, i alla de kamper som vi redan är en del av. Det opraktiska och naiva är att tro att hierarkier, maktkoncentration och förtryck kan skapa ett fritt och solidariskt samhälle.

Att organisera i aktivt motstånd mot staten, kapitalet och alla andra hierarkiska institutioner är inte bara det mest konsekventa sättet att verka för ett samhälle utan hierarkier och förtryck, det är också det mest effektiva sättet att åstadkomma meningsfull förändring här och nu.

Vi lever idag i ett livlöst vinterlandskap. Därför sätter vi de institutioner som förtrycker oss i brand, och värmer oss vid elden. Men elden brinner också stark i våra hjärtan, som en längtan efter frihet, en strävan efter anarki.

För det är vi som är anarkister, och det är det här som kallas anarkism.

Anarchist Archive

anarchist-archive.org · anarchist-archive@riseup.net